

MAGDA URSACHE

„TREBUIE SPUSE TOATE”

Da, Eugen D. Popin, „trebuie spuse toate”, cu încăpățănare și neînduplecare, ca să nu se estompeze suferința, ca să nu ne dispară din minte oroarea dictaturii (ajunsă acum democrat-ură), ca să nu uităm ce-am pățit pe pielea noastră de la activiștii PCR, mincinoși și nedemni ca totdeauna, care-și rescriu biografiile, să ne arate ei ce-a fost, cum a fost și cât bine ne-au făcut, dublați de noii trișori ideologici, așa-zișii influenceri, care fisurează, ca pe barajele hidrocentralelor, unitatea de neam, de cultură, de limbă.

În acest „roman autobiografic” (*Noaptea prizonierului*, Limes, 2026), așa cum îl cataloghează pe coperta a patra editorul Mircea Petean, te-ai eliberat, prin Cuvânt, de nedreptate, de constrângere, de neputință: „În adâncul lui, libertatea se așeza ca o apă curată pe un pământ ars. Știa că drumul abia începea- nu către o țară, ci către sinele său pierdut.” Omul se pierde sau se salvează după voință. Definiția intelectualului în opinia lui Michel Foucault? Minte plastică și coloană vertebrală dreaptă, deloc plastică. Le ai pe ambele.

Dragă Eugen, ai scos în scenă (scena fiind chiar viața ta) un personaj alter-ego, pe bunul și înțeleptul Jonathan, cu ochi pătrunzători și tăceri lungi, marca personajului. Îți ascultă mărturia făcută cu smerenie, ca la o spovedanie în biserică. Și mă bucură faptul că ești ferit de nedumeririle lui G.Liiceanu privind credința. Replica de neuitat a dat-o Vintilă Horia: „Eu nu cred, eu știu.” Iar „credința fără faptă (așa cum ne îndeamnă spre simplitate Ernest Bernea) e ca o floare fără rod: se arată într-o frumusețe trecătoare.”

Ce aprob în primul și-n primul rând este faptul că nu te scuzi, nu te justifici prin vina colectivă (*Kollektivschuld*) de a accepta demi-viața, ba sfert-viața, sub comunism. Cu haz de nehoz: existență „trei sferturi din jumătate”. Când îți scriu, îmi vine-n minte titlul unui poem de Ion Cristofor: *Istovitoarea profesie de om*. E greu să fii posesor de caracter. Tu ai refuzat să-ți cultivi simțul descurcăreniei, al optulea după Luca Pițu, ca să nu devii maleabil, flexibil, „momâie de mucava”.

Narezi despre greșeala de a accepta constrângerile politice ale unui tată care s-a lăsat umilit de convenții sociale comuniste, ceea ce i-a falsificat sinele. Numai că tatăl tău, simplu meseriaș, dar *hard worker*, s-a supus zilnicărilor socialiste din frica de a-i face rău copilului. Și-a secretizat sila și scârba, prioritizând munca. Știa că ei, agitatorii tezelor fără antiteze, îți pedepseau vinovățiile pe care nu le aveau. Adolescentului i se pare revoltător când tatăl, cu temeri mari de sistemul strivitor, îi cere să închidă

Lecturile au fost antidotul tău la starea de dizgrație, ai făcut, din cușcă, ocolul pământului într-o sută de cărți ca *Meseria de a trăi*, *Maestrul și Margareta*, dar și *Evanghelia pe scurt* a lui Lev Tolstoi. Ai înțeles că erai „născut prizonier” și că trebuia trăită „drama nesupunerii tacite”.

N-am trecut ușor prin ideolitic, iar consecințele împotrivirii le resimt și acum. Dacă mă tem de ceva este să nu se repete experiența totalitară. Cât despre timpul stalinist, al ticăloșiei, al crimei, nu poate fi minimalizat, cum vrea raportorul Tismăneanu. *Raportul final* trebuie scris, în fine, de istorici onești. Prin exterminare profesională am trecut și eu. Am și scris despre *copilăria ca traumă psihică* în *Comunismul cu rele și rele*. M-a îngrozit DUBA pe care scria PÂINE, care putea veni oricând să-mi ridice tatăl. Buna ta bănățeană spune despre bunicul tău:

„Dapăi l-or luat cu duba numa pântru c-o dzâs sara la birt că-i pușcă pe comuniști cu pușca dă soc. Și pântru asta l-or ținut ca pră lotri dzășie ani la reveneală...” Pușca de soc nu ia foc. Țăranul a văzut mai bine totdeauna ce-a avut de văzut. Cu carte mai puțină decât teleintello, dar n-a fost analfabet nici politic, nici istoric. Și n-a fost revolut, cum crede un filozof, pentru care sunt revolute și biserica, și icoana (de scos din școli), chiar și Dumnezeu. Mai nou, și imnul României e considerat revolut și nu place, vor să-l schimbe pentru că el conține sintagma „preoți cu crucea-n frunte”. Termen revolut e și idealul național, ne mulțumim cu un fragment de națiune și cu fragmente de pământ românesc.

Cele ocupate sunt părăsite.

Dragă Eugen, am fost surprinsă și emoționată când am descoperit că motto-ul romanului tău e spusa lui Petru Ursache: „*Dacă taci, te înveți cu tăcerea*”. E greu de exprimat gratitudinea mea printr-un simplu mulțumesc. L-ai alăturat lui Steinhardt:

„Adevărul, în toată asprimea și virulența lui. Ca pe masa de operație, ca la picioarele eșafodului. Nici un vâl, nici o iluzie, nici o cocoloșire. Pentru că numai având realitatea crudă în față ne putem cutremura și o putem părăsi.” (*Jurnalul fericirii*).

Într-o Românie *desmemoriada*, trebuie spus adevărul. A rememora e o datorie morală. Ce ți se putea întâmpla dacă nu te supuneai la indicație partidnică sine verba? Orice. Plecai de la o conferință PCR fără să ceri voie prezidentului și asta pentru că erai responsabil de munca ta, la locul tău de muncă, nu într-o ședință nesfârșit de inutilă. Pe cale de consecință, te alegeai cu vot de blam cu avertisment. Abia debutaseși într-o revistă? Gata cu literatura: ai mișcat în front. Nu te mai publică nici editura Litera, contra cost. În alte cuvinte: fă orice, dar nu lăsa nimic scris. N-ai cedat, dragă Eugen, ai scris *Noaptea prizonierului* și literatura română a mai câștigat un răzvrătit. Fără a sfida cronologia, confesiunea ta e simplă și sinceră. Poate la început nu s-a vrut neapărat literatură, dar este.

Acuma, PCR s-a dus, dar a venit în loc PC-ul, corectitudinea politică, așezată pe umerii lui Marx. Din Boppard, Christian Schenk mi-a scris, cu ceva timp în urmă, că, la Trier, i s-a ridicat o statuie colosală, cu prilejul bicentenarului nașterii. Foștii proslăveau evanghelia *Das Kapital*, noii political-thinkeri doar Kapital, fără frontiere (bursa Soros e mai măricică decât bursa Humboldt), răspunzând comenzii de a declara nația identitară „obsesie tribală” și pe Eminescu „totemul tribului”. Anticultura e agresivă.

„Se vrea sfârșitul conștiinței de sine a acestui popor” (N.Breban, *Istoria dramatică a prezentului*). Fără să știm trecutul ne mankurtizăm, nu ne putem recăpăta demnitatea; fără trecut habar n-ai care va fi viitorul. E o banalitate ce spun, dar repet, că trebuie: e banalitatea binelui, nu a răului. Iar răul nu mai are sfârșit. O afirmă mai înțelept decât mine Vasile Gogea, redactor șef la revista ta müncheneză „Alternanțe”, care-i adună pe colaboratorii de-o credință și de-o simțire:

„Mai suntem noi, românii, toți împreună sau unul singur sau unul câte unul, uneori, totdeauna sau niciodată, la noi (*acasă*, precizarea mea, magda u.)? Un adevăr este sigur: nu există acasă, nu poți să ai o identitate proprie fără memorie.”

M-am născut sacrificată, ca și tine, „în mediu nesănătos”(tatăl meu- liber profesionist, avocat). Am apucat în școală un diriginte care comanda: „Fiii de popi și de liber profesioniști să se ridice în picioare.Voi erați? Stați jos.”

Până în 1962, se intra la facultate cu Dosar de stat. Nota 5 bătea nota 9, conform aritmeticii socialeze. Notele de 10 nu mi-au folosit, la fel ca omului din Tecuci motorul, la nimic. Ai recunoscut versul cinic al lui Mihai Ursachi. Și câtă deznădejde cuprinde!

Rezonez cu personajele tale, mai ales cu mătușa Josefa, alt destin care revoltă. Rezonez cu prietenul Dezső S., care te-a invitat de Sfântul Nicolae, după sărbătoarea creștinilor, la sinagogă, de Hanukha, Sărbătoarea luminilor: „Oamenii erau destinși, senini, se bucurau, iar eu simțeam și vedeam, pentru prima dată, ce însemna să te bucuri, *din toată inima*, de o sărbătoare.” Dragă Eugen, m-ai făcut să aud Mein Yiddische Mame, cântat de un cor de copii, în limba idiș. Și repet iarăși și iarăși: *antisemitismul, ca și antiromânismul sunt maladii de vindecate. Urgent.*

Aici ți-aș da un sfat: aș merge pe volumul al doilea, unde acel alter-ego ar fi invitat la alte și alte comentarii, bunica ar intra deseori, cu vorba-i bănățeană (va fi cel mai viu personaj), iar tu ai putea încerca să narezi la persoana întâie, ca soție a personajului, alt destin tragic. Am luat și eu chipul unui bărbat și mi-a ieșit, plus că nu mai există riscul ca autorul să fie confundat cu personajul său.

Proza ta e inclasabilă și-i bine: te confesezi, însă publicistica nu se lasă dată deoparte. Eu îl caut pe poetul eugen d.popin (da, cu minuscule, așa cum semnezi poezie). Caut și găsesc expresivitatea poetului. Noi nu ne-am văzut față către față, dar pe poet îl știu bine și, iată, pe prozatorul care nu-i în criză de idei și de imagini. Când apare poetul, apare și iubita lui, într-un pulover maroniu-ruginiu, mult prea gros pentru o zi de vară. Logodnică de-a pururi, soție niciodată: „*cât de frumos am fost noi în stare să ne pierdem în vis. Chiar și atunci când nu visam deloc.*”

Dragă Eugen, ai spus lucrurilor pe nume fără ezitare și pentru asta a fost nevoie de curaj. Ai intrat în stare de sacrificiu în mod firesc, vânat de Securitate și înainte, și post-socialist, în numele adevărului adevărat: „o Doamne/ peste pământul reavăn/ se lasă uitarea// cuvinte/se-nmormântează (iarăși)/ în sângele nostru/ în răni sângărând încă// o Doamne/ în răni sângărând/ e pusă minciuna//în palat/ gărzile exersează salve/se-nvață iarăși tăcerea// vorbitul cu pumnul în gură // o Doamne/ iartă rugăciunea (aceasta)/spusă cu pumnul în gură” (fragment din *Coiful de ceară*, ed.Hestia, 1992). „Uite nu mai pot să tac. Iar de la tăcutul ăsta mi se trage grămada de of-uri ce rod și rod pe dinăuntru.”

Da, trebuie spuse toate până la capăt. Unde o fi capătul, om vedea.

